

terjesztette a vidékre is számos előadást és rajzkiállítás rendezett a nagyobb vidéki városokban. A felügyelete alatt álló iskolák rajzitanításának bemutatott eredményével nagy sikereket aratott az 1908. évi londoni és az 1912. évi drezdai nemzetközi művészetnevelési kongresszusokon, úgyhogy amerikai, olasz, francia, angol, sőt japán megkeresések érkeztek a fővároshoz metodikai rajz-sorozatok átengedése végett. 1902-től 1918-ig állandóan módszeres tanfolyamokat tartott a fővárosi rajzitanítók számára, melyeken sok száz rajzitanító vett részt.

A művészi nevelés terén való tevékenysége mellett 1894 óta a hazai iparművészet fejlesztése érdekében is intenzív munkásságot fejtett ki. 1894. évben hívja meg az Iparművészeti Társulat a visszalépett Pasteiner helyére titkárnak, 1902-ben fő titkár, 1906 óta igazgató. Élénk részt vesz a millenniumi kiállítás iparművészeti csoportjának előkészítésében, majd pedig mint előadó az 1900. évi párizsi nagy nemzetközi kiállítás magyar osztálya iparművészeti csoportjának munkálataiban. Ugyanaz évben Szent Pétervárt rendezti a magyar iparművészeti kiállítást. 1902-ben a turini, 1904-ben a St. Louis-i, 1906-ban a milánói, 1912-ben a turini II., 1918-ban a szófiai, 1923-ban és 1925-ben a monzai, 1926-ban a filadelfiai kiállítás magyar iparművészeti csoportok nagy sikerrelben van része. Hazánk vidéki városaiban 1902 óta 12 kiállítást rendezett. Az 1897-ben megindult Magyar Iparművészet-nek főmunkatársa és helyettes szerkesztője, majd 1909-ben Fittler Kamill halála óta egyedüli szerkesztője e folyóiratnak, mely — mint általánosan elismerik — büszkesége a hazai szakirodalmunknak. 1892 óta tagja az Országos Iparoktatási és 1905 óta tagja a Magyar Országos Képzőművészeti Tanácsnak, megalapítása óta tagja a Benczúr Társaságnak és 1925 óta alelnöke a Magyar Szaklapok Országos Egyesületének. Kiváló érdemeit, a magyar és az egyetemes emberi művelődésnek tett szolgálatait, több hazai és külföldi kitüntetéssel és éremmel jutalmazták:

A millenniumi nagy érem, a Ferenc József-rend lovagkeresztje, a Ferenc József-rend tisztikeresztje, a kir. svéd Wasa-rend középkeresztje, a kir. olasz korona-rend lovagkeresztje, eszász. orosz Szt. Anna-rend lovagkeresztje, több miniszteri elismerés, oklevél, kitüntetés és érem tulajdonosa. (Sz.)

• K R Ó N I K A •

A SZENT-IMRE-ÉV IPARMŰVÉSZETI ELŐKÉSZÍTÉSÉRE az Orsz. Magyar Iparművészeti Társulat nagyarányú értekezletet hívott össze a Szent-Imre-év rendezőségének szíves támogatásával. A december 20-án esti hat óráig kezdettel megtartott értekezleten, száznál több művészből álló hallgatóság előtt Huszár Károly ny. miniszterelnök, a Szent-Imre-év rendezőbizottságának elnöke, Szőnyi Ottó pápai kamarás, a Műemlékek Orsz. Bizottságának előadója és dr. Hász István tábori püspök tartottak előadást. Az előadások ismertetését az iparművészet gazdasági és erkölcsi

érdeke — az ankét célja — szempontjából elengedhetetlen kötelességünknek ismerjük.

Huszár Károly elnöki megnyitójában az üdvözlések után figyelmezteti a hallgatókat azokra a szempontokra, melyeknek teljesítését várja a katolizmus a művészekről a Szent-Imre-év ünnepe alkalmából:

Emlékeztetéssé tenni ezt az ünnepet a magyarság élő generációjának számára és emlékeztetéssé tenni a külföldi vendégek szemében. Olyan nagyszabású ünnepség ez, mely a külföld érdeklődését alig látott mértékben fordította felénk. Az eddig bejelentett 65.000 főnyi résztvevőn kívül még beláthatatlan tömegek ideáramlását várja a rendezőség. Kell, hogy ezeknek a méreteknek megfelelő, művészileg alapozott élményt nyújtsunk a vendégeknek és a hazai közönségnek.

Dr. Szőnyi Ottó előadását annak a tiszteletnek előrebocsátásával kezdli, mellyel az egyház a művészi szabadsággal szemben általában viseltetik. De éppen a gondolkodó ember számára természetesen látszik, ha az egyházművészet szabadságával szemben korlátokat állít. Régente, mikor a társadalom és az egyház látás- és érzésközössége bontatlanul egy volt, ezek a korlátok éppentúgy megvoltak s a művészek éppen a katolikus érzés és látás belső tartalmából kapták a nagyszerű alkotások indítékát.

Az egyház most a Szent-Imre-évvél alkalmat ad a művészi alkotásra, de megköti a művészeket a maga gondolati és érzéstartalma szerint. A művészet az egyháznak egyik legfontosabb eszköze, melynek segítségével egyszerűen és közvetlenül szólhat a tömegekhez és sokszor az élőszoónál erősebb, mélyebbre ható módon közölheti a gondolatait, érzésvilágát. De annak a művészeknek, aki nem érez közösséget az egyházzal, aki nem tudja magát az egyház szellemiségébe beleélni, nincs keresnivalója az egyházművészet térségein. Az egyház propagandát akar a magyar nemzeti és vallásos gondolat és eszmény Szent Imréjének, aki a magyar kereszténység első korszakában az akarat és önmuralom, önmegtartóztatás és alázatosság hőroza.

Elmondja Szent Imre élettörténetét és legendáját, majd a Szent-Imre-ábrázolásokat ismerteti. Így a XI. századból való koronázási palást himzett arcképét, a XIII. századból berni diptichon, a Firenze melletti szárnyas oltár, a gömörákos kat. templom és a esikménasági templom Szent-Imre-ábrázolásait, a jelenkorból a Székely Bertalan pécsi, Roskovics és Spányik várbeli képeit. Kimerítő leírásuk alapján arra a következtetésre jut, hogy legáltalánosabb, szinte elfogadott kosztüm az anjou-kori viselet, a rövidujjú tunika, melyet derékban öv szorít le, felette a balvállon megtűzött palást, a feszülő, harisnyaszerű nadrág, mely a lábfejet is fűdi (esetleg kihajló szárú sarú), abroneskorona, hosszú, leomló haj, kis bajusz. Elengedhetetlen szimbóluma a balkezébe adott liliom. Jobbkezében szokásos kard, dárda, esetleg országalmája.

Dr. Hász István püspök temperamentumos lendületű előadásban buzdítja a művészeket azoknak a nagy feladatoknak a megoldására, melyeket a Szent-Imre-ünnepségek rónak rájuk. A jubi-

leumi ünnepség előkészítése, az itt teremtett fenéges hangulat megörökítése, a művészi propaganda kifelé és befelé.

Nemesak Szent Imre valóságos élete, de halála után a magyarság lelkében folytatott nagyszerű élete is megörökítésre vár. Felhívja a művészeket az árpádházi és a magyarországi szentek ábrázolására. Szükséges ezekhez az ábrázolásokhoz a katolikus lélekből folyó derű, önbizalom, élni akarás és életbe, jövőnkbe vetett hit.

Huszár Károly elnöki záróbeszédében rámutat annak a szükségére, hogy a művészetnek feladata a valláskülönbségek fölött álló közös mult megünneplése és népszerűsítése, mely elől senki sem térhet ki. Majd ismerteti a Szent-Imre-év művészeti szükségleteit:

S z o b r á s z a t: 62 plébánia részére Szent-Imre-szobor. Szent-Imre-szobor nyilvános térre, templomba. Szent-Imre-szobor éjjeliszekrényre alkalmas; kisebb méretű. Szent-Imre-szobor bronzból, porcellánból, majolikából, fából. Szent-Imre-érmek és plakettek.

F e s t é s z e t é s g r a f i k a. Oltárképek az árpádházi szentek és Szent Imre életéből. Fali-képek plébániákba, iskolákba, eredetiek és sokszorosítottak az árpádházi szentek és Szent Imre életéből. Mindenfajta kép, rajz Szent Imre életéből. Levelezőlapok, imakönyvbe való szentképek.

I p a r m ű v é s z e t: Szent-Imre-zászló, templomi és egyesületi. Kézimunka-tervek. Könyvjelző-minták. Emlékdobozok (ékszer, szivar, cukor stb.). Levélnyomtatók. Szenteltvíztartók. Házi-oltár. Szent Imre életének vonalrajzos illusztrálása, olesó, népies kiadások, népiratok részére. Szent-Imre-olvasók. Lógó és álló örökmézes. Vitrinbevaló díszpoharak, Szent Imre és az árpádházi szentek életéből vett díszítéssel. Misemondóruhák. Hivatalos és emlékbélyeg-minták. Utazási prospektus-tervezet. Kirakatdíszítési tervek. Kelyhek, cibóriumok, monstranciák, gyertyatartók és gyertyák. Szent-Imre-harang. (Sz.)

A Z IZLÉS KÉK SZALAGJA. Tudvalevő, hogy annak a gőzhajónak, mely leghamarább teszi meg az utat Európából Amerikába, a kék szalaggal való kitüntetés jár. De a gyorsasági rekordon kívül ma már azért a nemlétező kék szalagért is nagy versengés folyik, mely az utasok kényelmét s izlését igyekszik másokat felülmúlóan kiszolgálni. Pár évvel ezelőtt a francia Ile de France vette e célra igénybe a francia iparművészek tudását. Most két újabb hajó indult el a nagy vízre, hogy európai modern iparművészetet mutasson be Amerikának. Ezek egyike svéd gőzös: »Kungsholm« a neve. Ugyanaz a Carl Bergsten állott a tervező művészek élén, aki 1925-ben a svédek párizsi pavillonját megtervezte az iparművészeti kiállításon. Az volt a célja, hogy nemzetének minden iparművészeti ágából izelítőt adjon az internacionális utasoknak. Ezért ügyelt arra, hogy ne csak a bútorok, falborítások, lépcsőházak, de az üvegfestmények, fafaragások, plakettek, edények is mind a svédek tudását hirdessék. Igen szerenés ötlettel úgy választották meg a díszítmények témáit, hogy azok részben a newyorki

felhőkarcoló, részben a svéd vízparti városok egészen velencei hangulatát fejezzék ki. S talán mondani sem kell, hogy a svédek híres textil-munkáinak is mindenütt méltó hely jutott. A másik nagy hajó, melyről szó van, a brémai Lloyd új gőzöse, a »Bremen«. Nemesak technikailag, de a berendezés eleganciájával is mintaszerű. A fő-irigens itt Breuhaus professzor volt, aki mellett még vagy egy tucat német iparművész vett részt a tervezésben. Szalonok, ebédlők, bálterem, folyosók, dohányzó- és írószobák — mindez a legfényűzőbb anyagbőséggel és díszítő kedvvel. De ment mindenféle történelmi stílustól itt is a modern felfogás, a mai díszítő nyelv szólalt meg az aubusson-szőnyegektől a nymphenburgi porcellánedényekig. Mind a két hajó úszó kiállítás, amely épp annyi művészetet nyújt az elsőosztályú utasoknak, mint amennyire izlést és kényelmet nyújt az egyszerűbb utazóknak.

M E S T E R K É L T K Ö N Y V D Í S Z E K. »Magyarok a Kultúráért« cím alatt francia és magyar írók közreműködésével a magyar művelődési munka eredményeiről 677 oldalas könyv jelent meg a franciák számára. A Magyar Szemle bírálata alá veszi a művet és különösen annak könyvdíszelt teszt szövé. Azt írja: »Reiter László fametszeti díszjeinek és kezdőbetűinek elemi fogyatékoságuk, hogy tétován ingadoznak a tiszta ornamentals, az ornamentális szimbólum és az illusztráció között. A fametszetek primitívsége és a szöveget kísérő könyvdísz mesterkéltséggel raffinement-ja sem tudnak egymással megbékélni. Az unalomig dominálnak a varrottas motívumok. Nagyon kevés szerenés a biedermeier iniciálisok, a virágos talakon imbolgó A-betűk, a esokros turbánú M-ek. A magyar gazdálkodás díszes előlapja még mindig ökrös-fogattal és szélmalommal hívalkodik. A sport-fejezet végén elszabadult vadlovak rémítik a békés nyugati olvasót. Eckhardt Tibornak »Magyarország és az utódállamok« című cikke fölött egy elemezhetetlen építmény talányos rajza ad fej-törést. Gratz Gusztáv »Magyarország és a bolsevizmus« című cikkét a szent korona körül vitustáncot járó hangjegyek előzik meg. »A magyar-német relációk« című fejezetet gyári és hajóromok illusztrálják, míg »Magyarország politikai kapcsolatai Angliával« egy repülőgéppel propellerével illusztráltak. Mindezt csak az kárpótol, hogy Jérôme és Jean Tharaudnak zárószavát egy magyaros díszű tulipános kosár kürtöli ki világgá, mert a trombitáló tulipán olyan természetrajzi újdonság, melyért érdemes volt az egész albumot áttanulmányozni, sőt pénzt is adni érte.«

A K É P V I S E L Ő H Á Z Ú J S Z A V A Z Ó U R N Á J A. Eddig még a régi képviselőház leltárához tartozott ormótlan tölgyfaladát használták, ha titkos választást rendelt el az elnök és a képviselők papírlappal adták le szavazatukat. Ámde ez az ócska fabútor sehogy sem illett a dunaparti képviselőházunk pompás termeihez. Ezért az elnökség szűkebb pályázatra szólított fel néhány iparművészt, kiknek tervel közül a bírálóbizottság Tóth Gyulát tartotta legmegfelelőbbnek. És ez

meg is valósult. A teljesen eredeti formájú kazetta mellő és hátsó lapján a felfeszített Hungária előtt álló Apponyi Albert grófort és Verbőczy Istvánt ábrázoló domborművek díszítik. A felső lapot a magyar kis éimer koronázza, a magyar nagy éimer többi részét pedig az urna alsó díszítései közé helyezte el a tervező. Úgy a kiválóan sikerült eredeti formai megoldás, a művészi reliefek, mint a bronzmunka teljes elismerést érdemelnek.

HELYREIGAZÍTÁS. A Magyar Iparművészet 1929. évi 9—10. számának 205. oldalán Kozma Lajos terve nyomán készült két karosszékot mutattunk be. Az aláírás szerint a karosszék goblínuzatai a székesfővárosi iparrajziskolában készültek, holott azokat a székesfővárosi textilipari foglalkoztató műhely gobelinszővő intézete állította elő.

• SZAKOKTATÁS •

KIRAKATRENDEZŐI ÉS REKLÁMÜGYI TANFOLYAM nyílik a Budapesti Kereskedelmi Akadémián 1930. február 3-i kezdettel. Előadásokat naponta 7—9 óráig a legkiválóbb szakemberek és művészek tartják mindig gyakorlati alapon az összes hallgatók, jelentkezők aktív közreműködésével. Érdeklődéssel várjuk a Kereskedelmi Akadémia igazgatóságának ezt a nagyon korszerű kezdeményezését és nem mulasztjuk el, hogy a tanfolyam eredményeiről annakidején beszámoljunk.

Érdeklődők forduljanak az igazgatósághoz, Alkotmány-utca 11. sz., I. em. Telefon 205—47

• KIÁLLÍTÁSOK •

KARÁCSONYI IPARMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁSOK. Az Országos Magyar Iparművészeti Társulat 1929 december havában egyszerre két nagyszabású karácsonyi kiállítást rendezett. Az egyiket a Társulatnak újabban átalakított Andrassy-úti helyiségeiben, a másikat a volt technológiai múzeum józsefkörúti épületében. A novemberben szétküldött felhívásokra ugyanis oly sok jó munkát küldtek be az iparművészek, hogy a kiállítási bizottság nem tudta azokat a Társulat saját helyiségeiben elhelyezni. Ezért kellett az előbb említett volt múzeumi épület lépcsőházát és két nagy termét a kiállítás céljaira elkérni, hogy a rendelkezésre álló gazdag és kiválóan jó anyag ott méltóan bemutatható legyen. E kiállításokon a Társulat zászlaja alá sorakozó iparművész-gárda teljes számban vett részt. A Magyar Iparművészet 1929. VII—VIII. számában a nyári kiállítás alkalmával közölt névsorban említettek — egy-két kivételtől eltekintve — újabb java munkáikkal szerepeltek a kiállításokon. A napilapok és a közönség egyértelműen elismeréssel nyilatkozott a látóival magas színvonaláról, tetzettségéről és — olesóságáról. Sajnos a minden téren tapasztalható nyomasztó gazdasági helyzet

itt is érezte hatását. A közönség jobbára csak az olesőbb tárgyakat vásárolta; kevesen akadtak, akik a drágább, értékesebb tárgyakat vették. Ennek ellenére a kiállítások anyagi eredménye általában kielégítőnek mondható és igazolta a Társulat vezetőségének azt az elhatározását, hogy karácsony előtt egyidőben a főváros két helyén kínálja a magyar iparművészet készítményeit, mert az elért anyagi eredmény majdnem pontosan felerészben megoszlott a két kiállítás között. Újévkor leszerelte a Társulat a józsefkörúti tárlatot. A legjobb munkákkal pótolta az Andrassy-úti kiállításon történt eladások után ott keletkezett hézagokat úgy, hogy most mindkét karácsonyi tárlatának színe-java munkáit foglalja magában a Társulat állandó kiállítása. Ezért azt melegen ajánljuk t. Olvasóink figyelmébe. Az állandó kiállítás naponta 9—1/2-ig áll a látogatók rendelkezésére.

AGYŐRI KÉPZŐMŰVÉSZETI ÉS IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT tízéves fennállásának emlékére jubiláris kiállítást rendezett. Huszonnyolc kiállító művésznek kétszáznál több munkája szépen reprezentálja Dunántúl egyik lelegevenebb kultúrvárosának nemes hagyományokon fejlődött művészeti életét. A kiállítás emlékkatalógusa művészeti irodalmunk országos forgatagában is eseményszerű a benne felsorakozó értékes tanulmányok révén. **H ö f i e r** Vilmos dr. lelkes bevezető-sorai után a Társulat történelmét és működését **K a t ó** Sándor ismerteti. **L y k a** Károly »A másik Liezen-Mayer« címen írt értékes kis tanulmányban rámutat arra a lehetőségre, hogy művészetünk idegenbeszakadt nagyságának egy szerényebb névrökona élt és működött — valószínűleg Győrött. **S o m o g y i** Antal dr. a győri székesegyház Szent István életét ábrázoló festményeiről ír. **M i h á l y i** Ernő a pannonhalmi beneések képtárának értékes anyagát ismerteti. **U j l a k i** Géza a városok műpártolásáról, **N á d a i** Pál az építendő győri múzeumról mondanak igen megszívlelendő gondolatokat. **S e h i m a** András »Mondanivalóm az iparművészetről« címen az iparművészet népszerűsítésének nagy problémájával foglalkozik.

«VIRÁGOS BUDAPEST — VIRÁGOS MAGYARORSZÁG» KERTÉSZETI KIÁLLÍTÁSA AZ IPARMŰVÉSZETI MÚZEUMBAN. A virág és a kert mindig nagy érdeklődést keltett a közönségnek annál a részénél, amely a művészetért, iparművészetért, a szépet általában véve érdeklődik — és oly ritkán jut nálunk a közönség ahhoz, hogy a kert, a virág szépségeit összefoglaló módon, tanulságos módon láthassa. Kertészeti termelésünk nem oly nagy, hogy annak különös propagandát kellene csinálni, a kínálat a kereslettel jó arányban van, sőt, sajnos, a viráganyag részben külföldről kerül a virágüzleteinkbe. Így ezeknek a kiállításoknak elsősorban a magyar virágkultusz propagálása, másrészt a kert művészeti értékeinek bemutatása volt a célja.

Egy fedett, aránylag véve kis területű esarnokban természetesen nem volt mód arra, hogy nagy területű kerteket mutassanak be és így a kertnek olyan formáit kellett megválasztani, amelyek

aránylag véve egész kis területen is kifejleszthetők. A kertnek ezek a formái a külföldi kertbarátok kedvelt kertjei: a japán kert és a kaktuszgyűjtemény. Nem mondhatni éppen azt, hogy egy ilyen japán kert bemutatásának a magyar kertművészeti kultúra szempontjából túlságos jelentősége volna. A japán iparművészet és így a japán kertművészet oly messze van a magyar érzéstől, és a japán művészet belső tartalmának megérzése annyira távol áll a magyar közönség gondolkodási világától, hogy egy ilyen japán kertet leghelyesebben mint egy idegen nép játékos fantáziájának különös termékét nézi meg.

Ilyen kedves és finom izlésű volt az a kis japán kert, amely az Iparművészeti Múzeum csarnokában készült **W a r g a M á r t o n** kertigazgató nagy alaposságra, tudásra és finom izlésre valló tervel szerint.

Másik érdekessége volt a kiállításnak az elsőemeleti díszteremben bemutatott kaktuszgyűjtemény érdekes összeállításánál fogva.

Legújabbban a közönség körében, külföldi példára, nagy érdeklődés mutatkozik ezek iránt az érdekes növények iránt. Az iparművészek elsősorban talán új formák után való keresésük közben szerették meg őket, és lehetséges, hogy ennek oka abban van, hogy a modern termőművészet a tárgyilagosság keresésében való szigorú célirányossága közben ösztönösen fedezte fel a lényegbeli rokonérzést ezekkel a növényformákkal.

A változatosság határtalan módon mutatkozik a kaktuszok tömegkialakulásában a tüskék, tövissek formáiban, gömb-, oszlop-, kígyó-, korallalakú törzsükben. «Egy groteszk és bizarr élet bontakozik ki bennük, amely mindig újat és újat nyújt és nem ismeri a kimerülést, a megbénulást.»

Iparművészeti szempontból érdekesek voltak még **S o l t i L á s z l ó** modern kertrészletei, a kertészeti tanítézet téli kertje, mely **P e t r á n y i F e r e n c** tanár terve szerint készült. A sok-sok kiállított virág természetesen üdítő, kedves háttérrel adott az egésznek. A kiállítás megszervezése és sikere elsősorban **M a n n i n g e r** professzor, a lelkes kertbarát érdeme, ki dr. Darvas Ferencel együtt igen érdemes munkát végez hosszú idő óta a magyar kert és kertművészeti kultúra fejlesztése terén. (R. R.)

VIRÁGOS BUDAPEST—VIRÁGOS MAGYARORSZÁG címen külön folyóirat is indult meg, hogy »virágos út vezessen virágos Nagymagyarországba«. Felelős szerkesztő: dr. Darvas Ferenc.

A BÉCSI IPARMŰVÉSZETI ISKOLA 60 éves fennállását — mint már jelentettük — nagy-szabású jubiláris kiállítással ünnepelte meg a nyár folyamán. A kiállítás nagy érdeklődést váltott ki nem csupán Ausztriában, hanem a kontinens, sőt Amerika széles köreiből is. A bécsi iparművészeti iskola igazgatóságához sok oldalról megkeresés érkezett, melyben a kiállítás egész anyagát kérték, hogy azt egyes városokban bemutathassák. München volt az első, mely azt már novemberben megkapta. Közvetlenül utána a mi Iparművészeti

Múzeumunknak engedték át a kiállítás tárgyait. A budapesti kiállítás december hó 18-án nyílt meg és tartott 1930. évi január 30-ig. A kiállítás élénk vitákra adott okot. Voltak, kiket a kiállításon látható újszerű dolgok és az eddig látottaktól teljesen eltérő formák annyira lelkesítettek, hogy rögtön a mi Iparművészeti iskolánk tanítási rendszerének a bécsi mintára való átalakítását követelték. Mások viszont túlságosan merésznek mondták a bécsiek irányát. Hibáztatták a művészet multjának teljes mellőzését és a divatos áramlatok túlhajtását.

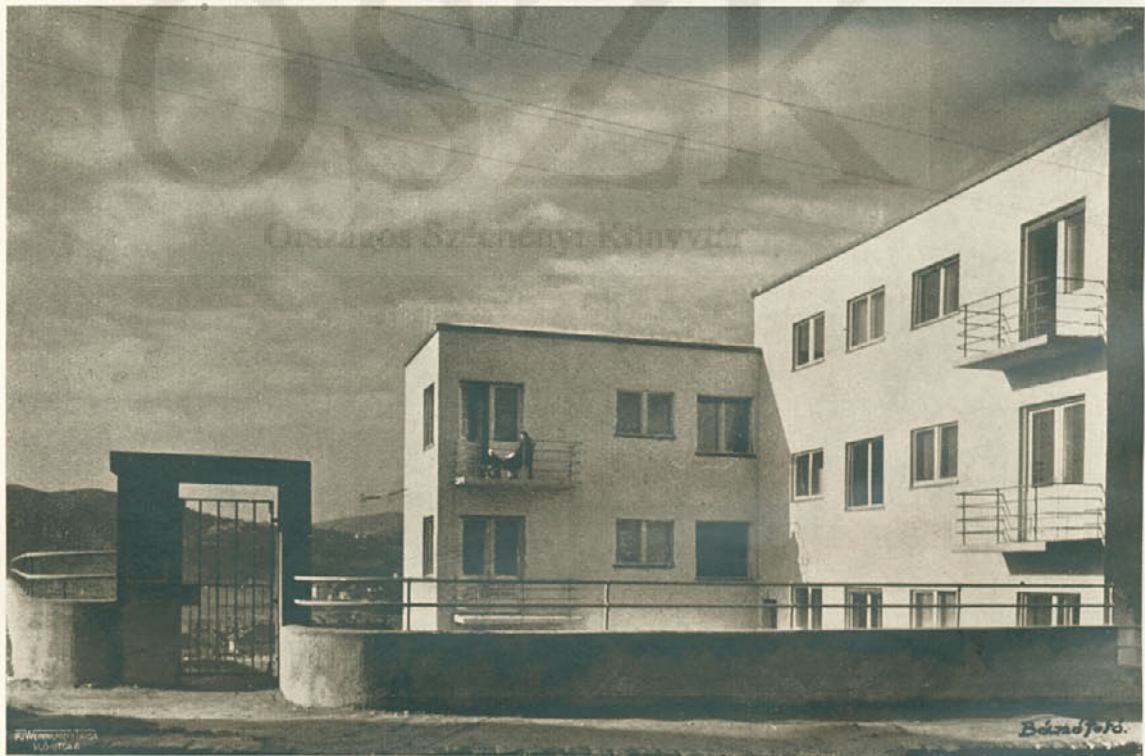
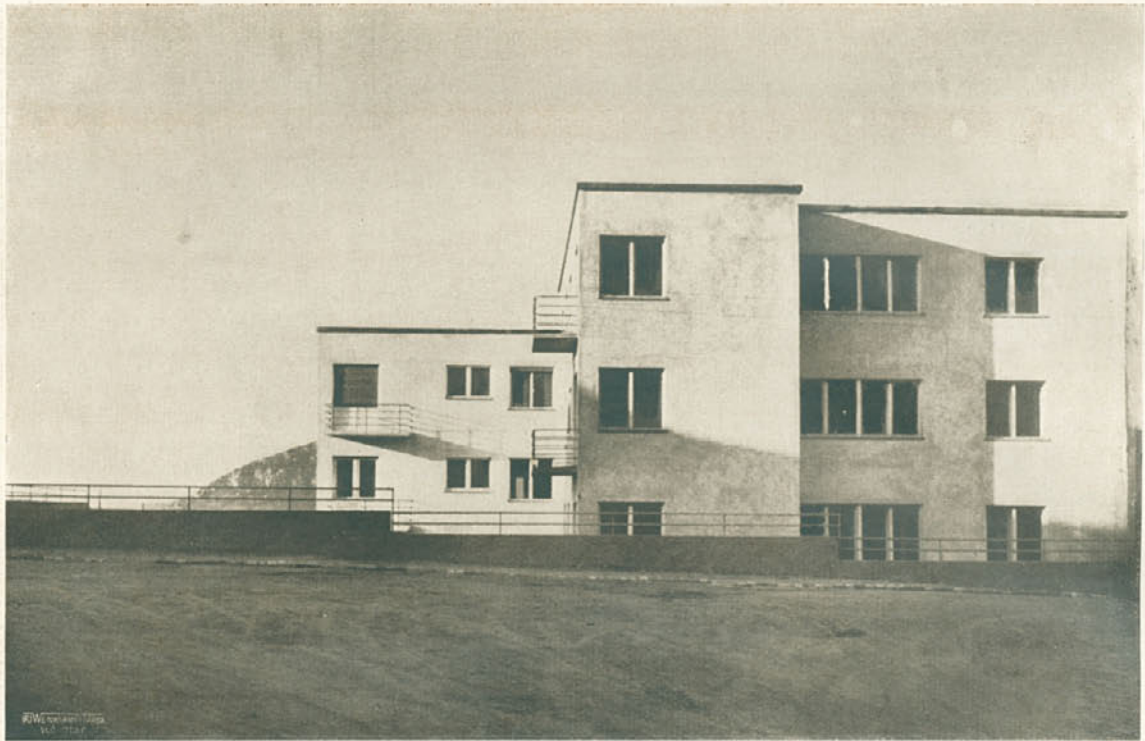
Mint minden iskolai kiállítás, úgy ez sem ad teljesen áttekinthető, biztos képet az iskola működéséről. Ezt csakis a tanításnak a helyszínén való alapos és szakavatott megfigyelésével lehet elérni. Nem egyes kiváltságosan tehetséges tanulók paradés munkái adnak megbízható alapot a megítéléshez, hanem az iskola 458 tanulójának az iskolában elért átlageredményét kell ismerni. Elvitázzhatatlan, hogy sok raffináltan finom izlésű munkát látunk a kiállításon. Izig-vérig modern mindegyik. A külsőben és lelkületben egyaránt ultramodern embereknek való dolgok. Aggályosnak nem azt tartjuk, hogy ilyeneket terveznek és csinálnak a bécsi iskolában, hanem azt, hogy e s a k i s effajta munkák készülnek ott. De az étellel megküzdeni akaró ifjú iparművésznek nem szabad egyoldalúnak lennie. Mert sokszor bizony alkalmazkodnia kell meglévő helyzetekhez és korlátokhoz. És kérdés, vajjon ezek az ifjak, kik az iskolában töltött évek alatt alig oldottak meg megadott feltételekhez kötött feladatokat, tudnak-e a gyakorlati életben alkalmazkodni a különleges feladatok és a megrendelő kikötéseihez. Hiszen az iparművészet sajátosan azt a kötöttséget jelenti, melyben a kifejezést nemesak az anyag, hanem a környezet is determinálja.

És a hagyományok szerves továbbfejlesztésétől való elrugaszkodás, a mult ismeretének teljes megtagadása, éppen a mi nemzedékünk szemében látszik a legkevésbé kívánatosnak, akik tanulunk az úgynevezett szecessziós iparművészet századváltó tragikomédiájának. Emlékszünk a divatra, mely ezeknek a lengő kaeskaríngóknak, elnyult vonalakon gubbasztó váratlan és megindokolatlan mértanba oltott virágdíszeknek merőben új levegőjét szemünkbe esapta. És akik fejést ugrottak ebbe a ragyogó víztükörbe, akik szecessziós bútorokkal, szecessziós enteriőrrel berendezkedtek, nagyon megjárták. Pár év alatt, a divat hervadtával, rá kellett jönniök arra, hogy az a szenzáció, ami őket elragadta, nem a szépnek, hanem a divatnak a szenzációja volt. Kérdés, hogy művészpédagógiai-erkölcsi szempontból megengedhető-e a növendékeknek, az új generációnak a másik szélsőségre való nevelése? Erkölesös-e a növendékek és a társadalom szempontjából?

Mindnyájunk előtt nyíltan álló igazság, hogy a művészet az életlátásunkat fejezi ki. Az is köztudomású, hogy az új lelkület még távolról sem kiforrott és kialakult pozitívum, mely a maga belső feszültségéből áradna a kifejezésbe. A művészetnek az egyetemes emberrel szemben álló kötelessége éppen az, hogy az új lélek kialakulásában lépésről-

A bécsi Iparművészeti Iskola kiállításáról az Iparművészeti Múzeumban. Női boudoir, készült Wimmer Josef Eduard tanár osztályán. — Aus der Ausstellung der Wiener Kunstgewerbeschule im Kunstgewerbemuseum, Budapest. Boudoir, Arbeit der Klasse für Mod. des Professors Josef Eduard Wimmer. — A Boudoir from the exhibition of the School of Arts and Crafts, Vienna, in the Museum of Arts and Crafts, Budapest.

Szigeti Pál és Molnár Farkas: »Delejs« villa. — Villa »Delejs«. — Villa »Delejs«. Bánó foto.

Molnár Farkas: Saját nappali szobája. Saját dolgozószobája. — Seine Wohnstube. Sein Arbeitszimmer. — His sitting room.
His study. Bánó foto.

Siremlék, tervezte Menyhért Miklós, szobrászmunkát készítette Mátrai Lajos és Ohmann Béla, kőfaragómunkát készítette Seenger Béla rt. — Grabmal. Entworfen von Miklós Menyhért, Bildhauerarbeit von Lajos Mátrai und Béla Ohmann, Steinmetzarbeit der Werkstätte Béla Seenger A. G. — Grave monument, designed by Miklós Menyhért.

amely a bemutatott plakátok színvonalát megüli. Csak egyet közölt a szerkesztőség, Berény Róbertnek »Tátra mosószer« plakátját, amelyet a szövegben is külön méltat, amit csak néhány művész munkájával tett meg.

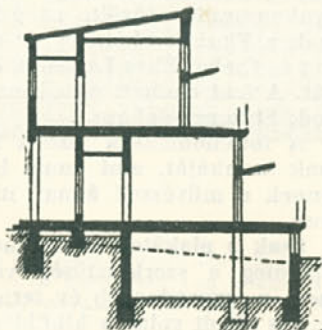
A hírlapi hirdetések között természetesen nem szerepel magyar, mert hisz művészeink e téren teljesen a munkaalkalmak híján vannak.

A »booklets« csoportjában jutottak legjobban szóhoz a magyar művészek. Csabai-Ékes Lajos és Kozma Lajos említett színes reprodukcióján kívül közölte az évkönyv Kozma Lajosnak egy a Kner-nyomda részére készített újévi kártyáját, a San Thomé esokoládégyár részére készített esomagoló-papírját, a Király Serfözde részére készített címkéjét és Floris részére tervezett dobozát, Jeges Ernőnek magyaros Stühmer-dobozát, Flora Margitnak az Agenee Havas részére készített két prospektus-díszét, Csabai-Ékes Lajos hat gyárijegyet és a Hungária-nyomda számára készített két naptár-oldalát, Gádor István Stühmer esomagoló-papírját.

Meg lehetünk tehát elégedve Magyarország képviselőivel ebben az évkönyvben, ha számbavesszük, hogy az illusztrációk hovatovább egy tízedrészét modern magyar művészek szolgáltatták. Bizonyítéka annak is, hogy éppen ezen a téren csakis az Európa-szerte uralkodó irányzatnak van tere, és valóban örvendetes tény az, hogy minden támogatás nélkül a legtöbb közülettől származó megbízástól elzárva ily becsületet szerezhetek művészeink a magyar névnek. (Naményi Ernő.)

TERRASSENTYP. Richard Döcker könyve, megjelent Stuttgartban az Akademischer Verlag-anstalt dr. Fritz Wedekindnél.

Vitán felül áll a napsugár, fény és jó levegő gyógyító hatása, csak arról a módról lehet talán vitatkozni, miként vezessük ezeket a természetes gyógyító erőket a legteljesebb mértékben a kórházak terméibe. A Terrassentyp e. könyv lényeges irodalmi és képanyaggal járul ennek a kérdésnek tisztázásához. Döcker saját művének a waiblingeni kerületi kórháznak bemutatásával kezd, ahol először volt alkalom azt az elvet keresztülvinni, hogy minden kórterem előtt bőséges napfényes terras legyen és mégsem árnyékolja be az alatta lévő terem ablakait. Dr. Sarasson nevű francia orvos volt a legelső, aki a lépesőzetesen visszalépő emeletet elrendezését propagálta és munkájában elvileg lefektette. Az eredeti elgondolás azonban lényeges korrektúrákra szorult, mert a visszalépő terra-

Döcker terraszer- rendszerű épületének metszete.

szok miatt az alsó emelet sorokon igen sok kihasználhatatlan és sötét helyiség marad. Ezen a hátrányon akart segíteni az én hajdusoboszlói kórház pályatervem és segített is majdnem azonos módon Döcker Waiblingenben. Gyönyörű fölvételeket és részletes rajzokat találunk a fenti könyvben róla. A sort teljessé teszi még néhány modern kórházépület tárgyalása és végül bemutatja, hogy a terraszerépítés az egészséges lakásainál is milyen döntő fontossággal bír; minden háznak legyen terrasza, ezt kívánja a legkisebb gyermektől a legkomolyabb orvosszakértőig mindenki. Az új építészet számos itt leközölt alkotása bizonyíték a mellett, hogy ezt a mai építőtechnikával meg is lehet csinálni. (Molnár Farkas.)

A »MAGYAR BIBLIOPHIL TÁRSASÁG«, amely programmba vette a magyar könyvpiac legszelb termékeinek évről-évre való díjazását, az 1929. évi magyar kiadványok ügyében hozott döntést. A pályázaton nemesak azok a munkák vettek részt, melyek a közzétett felszólítás alapján nyújtattak be, hanem elbírálás alá kerültek a választmány tagjai által javaslatba hozott egyéb könyvek is. A kiválasztásnál az a szempont vezérelte a társaságot, hogy csak olyan nyomdai terméket díjaz, amely technikai tökéletessége vagy művészi ízlése révén tűnt ki. Ez alkalommal a következő öt könyv nyerte meg a társaság 1929. évi oklevéldíját: 1. Török Sophie: Asszony a karosszékekben; 2. Sztinyai Zoltán: Az ég — A tó; 3. Kazinczy Ferenc: Pestre; 4. Pósa Lajos: Arany ABC Kőszegi Bella képeivel; 5. Svéd novellák sorozata: Kner Izidor.

A MAGYAR PLAKÁTRÓL írott tanulmányában Farkas Zoltán a művészi értékekben való szegénységét igen elszomorító jelenségnek látja. Azt mondja, hogy az utóinkon látható plakátok és az újsághirdetmények között felbukkanó hirdetés-rajzok, általában az ú. n. üzleti grafikánk túlnyomóan selejtes, gyakran művésztelen és nem ritkán elképesztően ízléstelen. Eltekintve attól, hogy a jó reklámkép mindig egyszerű és összevont, amiért például úgynevezett művészi fotográfiák reklámélelokra való alkalmazása megboesáthatatlan tévedés, a reklám rajzait készítő művészeknek éppen annyira egyéniségeknek kellene lennie, mint a művészet egyéb terén foglalkozóknak. De nálunk boldog-boldogtalan ráveti magát a plakátra vagy egyéb reklámrajzra. A rajztudás nem fontos. Ha egyenes és görbe vonalat tud húzni a »művész«, ez már elég képesítés arra, hogy merész mozdulattal »külföldi köleső«-képen emelje el a német, francia, angol kitűnő reklámrajzolókat értékeit. Sajnos azonban, még ehhez a szarkatermészetű alkotásmódhoz sem elég a tanultságuk és hozzáértésük. Sem forma, folt, sem vonal, szín nem esik a kezük ügyébe s amit esirizes kezük megfog, menten devalválódik minden értékében.

De vannak ügyes, valódi művészek is, akik könyv-illusztrátori vagy festői tevékenységüket próbálják a plakáton folytatni. És ez ismét csak elhibázott dolog: a plakátnak egészen más a mondanivalója. A mai plakát formanyelve nagy és merész vona-

lakat és harsogó színfoltokat kíván, míg ezek a jó-hiszemű ábrázolók tónusos krétarajzokkal próbálkoznak.

Akik viszont a mai expresszív művészet stílusának megfelelően részben a reklám követelményeit helyesen felismerve dolgoznak, az egyszerűség erejét gyakran összeeszerélik az ízléstelenség rikoitozásával.

Bortnyik Sándorról és a köréje csoportosulókról némi elismeréssel emlékezik meg.

A BUDAVÁRI KIRÁLYI PALOTA HAJDAN ÉS MOST. Ismerteti M e s t e r h á z y Jenő. A szerző kiadása. Fővárosunk egyik büszkeségének, a királyi palotának multját tanulmányozta nagy szorgalommal és lelkiismeretes kitartással a 40 oldalas füzetnek szerzője. Komoly igyekezettel hordta össze a fejedelmi épület multjára vonatkozó összes adatokat művébe, melyet elsősorban a magyar ifjúságnak szánt. Avatott tollal írja le a Mátyás királytól napjainkig terjedő időknél a palotára vonatkozó főbb eseményeit és magyarázatait sok képpel egészíti ki. A mult dicső emlékeinek feltárásával az ifjúság lelkét akarja hevíteni a lelkes szerző. »A szomorú jelenben gondoljanak arra, hogy a budavári királyi palota is feltámadt... nagyobb, szebb és ragyogóbb mint Mátyás korában és egyesítője a magyar tudásnak, erőnek és művészi zsenialitásnak.«

NAGY JÓZSEF: ISKOLAI GYŰJTEMÉNYEK. A szerző 1912-ben felvetett eszméjének, az Országos Polgáriszkolai Tanáregyesület határozatának részletes, gazdag szempontú feldolgozását adja ebben a tanulmányában. Tervezetét a közoktatásügyi miniszternek ahhoz az elképzeléséhez fűzi, mely a magyar köznevelődést egyetlen tömör szervezetben foglalná össze. A székesfőváros a gyűjtőközpont, a vidéket az egyetemi városok tagoznák s a törvényhatósági városok, vármegyei székhelyek, mint középiskolai városok újabb központjai volnának a járásszékhelyeken, mint polgáriszkolai székhelyeken összefutó szellemi életnek.

A polgári iskolák szertára, illetőleg gyűjteménye, mely kevés áldozattal, a helyiség megteremtésével szinte önmagától keletkeznék, kiszámíthatatlanul áldásos hatással volna a magyarság szellemi életére, a nagyközönség öntudatosítására és gyakorlatisabb lelkület, közszellem kialakulására.

A szertárak a növendékek és a nagyközönség bevonásával könnyen gyűjteményekké, a nagyközönség számára is hozzáférhető kis múzeumokká fejleszthetők. Általuk nyerne a gyakorlati kiképzés, érdeme szerinti megbeesüléshez jutna sokféle, eddig nyomtalanul elkallódott érték, az etnográfiai rész révén fejlődne, megújulna a magyaros ízlés, az iskola teljesebben megfelelhetne hivatásának s a végzett növendékek állandó érintkezésben maradnának az iskolával, az iskolai gyűjteménnyel, melynek megteremtésében, fejlesztésében nekik is részük van.

A szép és lelkes elképzelésben annyi a realitás, annyi a kézenfekvő igazság, hogy szinte esodálkozva kérdezzük: vajjon mi az oka, hogy mégsem valósult meg?

N a g y J ó z s e f, debreceni tanár, ismert író és ritka agitációs szervező, a debreceni nyári egyetemen négy órán át tartó előadás keretében mutatta be éremgyűjteményét, mely nagyrészen «debreceni érmek»-ből áll. Ő a debreceni «Éremkedvelők Egyesületének» alapítója, a művészetek fáradhatatlan népszerűsítője és propagálója. Általa éri Debrecen az a büszkeség, hogy egyetlen magyar város, melynek éremművészete gyűjtés és tudományos feldolgozás által tisztán áll a művészettörténelem előtt. Nagy szerenese és áldás volna, ha a többi magyar város is ilyen szép, szent nyugtalanságtól fűtött és alapos készültségű művészet- és művelődés-szerelésére találna.

MAGYAROS IZLÉS a címe a Könyvbarátok Szövetsége tagjai részére a Magyar kir. Egyetemi nyomda kiadásában most megjelent pompás díszműnek, melynek gazdag tartalmát Cz a k ó Elemér és Gy ö r g y i Kálmán gyűjtötte össze. A mű öt részből áll. I. A m ű t y ű r k e, a magyar díszítő elemek ábécéje. Ebből került ki a bemutatott gazdag gyűjtemény. A II. és a III. fejezetben az emberi élet távolabbi tartozékaiból anyagi feldolgozás szerint válogatták össze a tartalmas képsorozat. Ebben vannak a kerámiai, a fa-, bőr- és fonalas munkák stb.-ek ábrái. A IV. fejezet magában foglalja az ember közelebbi tartozékait, ú. m. a ruházatot, a viseletet és végül az V. csoportba sorozták az ember házáat és lakását. Mind az öt csoport elején a magyar népművészetnek odartozó legjellemzőbb munkáit látjuk, majd kiválóbb tervezők magyaros jellegű rajzainak és alkotásainak reprodukcióit. A 220 nagyméretű lapra terjedő mű képeinek jórésze színes nyomással készült. Úgy az ábrák tetszetős elrendezése, mint a nyomdai munka kifogástalan volta a legteljesebb elismerést érdemlik. Népi művészetünk és a magyaros iparművészet és háziipar barátai nagy gyönyörűséggel lapozhatják ezt a minden tekintetben igen sikerült, tanulságos és értékes díszművet, mely a magyar könyvpiac újabb jelenségeinek egyik legkiválóbbja. A K. M. Egyetemi nyomda korlátolt számban egyes példányokat hozott forgalomba, melyek 20 pengőért kaphatók.

A KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT 1928. évi működéséről egy rendkívül díszes kötetben számol be 194 oldalon, 187 illusztrációval. A kötet cikkei között dr. Lukács György a Társulat volt elnökének, gróf Andrássy Gyulának a magyar művészet fejlesztése körül szerzett érdemeit méltatja, részletesen beszámolva ritka becsű műgyűjteményéről is. Szólnok jubiláris kiállításáról és művészi jelentőségéről dr. Némethy József írt beható tanulmányt Pettenkofen Ágostól a mai napig, válogatott reprodukciókban mutatván be mindazokat, akik művészi munkálkodásukkal ennek a tiszaparti városnak világhírt szereztek. Kézdí Kovács László az év eseményeit foglalja össze krónikában. Dr. Hekler Antal a mai modern művészet és világnézet evolúcióját tárgyalja, kiterjedve az újabb művészi törekvések minden válfajára. Gerő Ödön a 80-as és 90-es évek kiváló mesterét, Vágó Pált, a jászok piktorát méltatja. Dr. Ybl Ervin Dudits Andor

Bory Jenő:
Relief
Erdőssy Béla
siremlékén.

legutóbb befejezett freszkóműveit ismerteti, melyek az Országos Levéltár falait díszítik. Dr. Gombos Bertalan az elhunyt Ujváry Ignác művészi pályafutását, Pethő Zoltán pedig a korán elhunyt Csuk Jenő művészetét és életét ismerteti. Dr. Pipics Zoltán folytatja az elmúlt esztendő évkönyvében megkezdett műtörténeti kutatásait a Képzőművészeti Társulat multjából (1862—1877), érdekes dokumentumokat közölve annak történetéből. Dr. Bierbauer Virgil a háború előtti Budapest építészeti jelentős alkotásait méltatja terjedelmes tanulmányban, tekintettel a jövő évben Budapesten megtartandó nemzetközi építészeti kongresszusra. Az izléses kötetű könyv egyik eseménye volt a karácsonyi könyvpiaconak és esakis a Képzőművészeti Társulat rendes tagjai kapják meg tagdíjuk ellenértéke fejében.

• K Ü L F Ö L D •

MÁSODIK NEMZETKÖZI KONGRESSZUS AZ ÚJ ÉPÍTÉSÉRT. A frankfurti Palmengartenben ülésezett 1929 őszén a modern építészek la Sarrasban megalakult csoportja. A tanácskozáson tárgya, melyhez tizennyole állam építészeti dolgozók ki pontos statisztikákat, a legkisebb existenciális lakása volt. A legégetőbb szociális kérdés a tömeges lakásnyomorának megszüntetése természetesen olyan fontosságot adott a kongresszuskon, hogy távoli országok építészeti hatóságai is a legnagyobb figyelemmel kísérték az ott elmondottakat. Prof. Walter Gropius beszélt az első napon a családi élet struktúrájában beállott változásokról. Orvosi véleményekre hivatkozva fektette le, hogy nagyobb ablak, levegősebb fekvés esetén, kisebb szobaterület is elegendő, ha a kislakás alaprajza az életfunkcióknak megfelelő. Sőt minden ember lakjon inkább kiesiny, de jól bebútorozott cellában egyedül, mint többen együtt összevissza. Burgois (Brüsszel) részletezte a kislakás funkcióit, kitért a legmodernebb fűtési és szellőzési módszerekre. Legfontosabb H. Schmidt (Basel) referátuma volt az építési szabályzatok befolyásáról a kislakásépítésre a különböző országokban. A lakás alaprajzi és szerkezeti megoldására vonatkozó szabályrendeletek tágabb és új kísérletekre teret

engedő módosítását, a beérkezett statisztikai anyag birtokában, már nem lehet elodázni. A kongresszus az elnöklő prof. Moser (Zürich) által előadott véghatározatában kérte azoktól az országoktól, amelyek a legkisebb lakás problémáján dolgozó építész munkáját a fennálló szabályrendeletek értelmében lehetetlenné teszik, módszerük megváltoztatását, nemzetközi érdekből. A véghatározat ezen része különösen vonatkozik Magyarországra is, mert mint tudnivaló, pl. a tíz m²-es konyha, mély traktus előírás, minimális szobaalapterület stb. a korszerű lakásépítési kísérleteknek legyőzhetetlen gátat emelt eddig, pedig a modern építésznek a hatóságoktól ezen a téren messzemenő segítő kezet kellene kapniok. A kongresszus adminisztratív határozatai közül bennünket a magyar delegátusnak, Molnár Farkas építésznek és helyettesének, ifj. Masirevich Györgynek, az új építész nemzetközi választmányába (CIRPAC) való beválasztása érdekelhet. A kongresszussal párhuzamos tervkiállításon Rácz György építésznek Minimalsystem-je keltett feltűnést.

• L E X I K O N •

ERDŐSSY BÉLA (1871—1929. nov. 25.). A képzőművészeti főiskola tanára volt. A művészeti grafika több ágát művelte. Könyvet írt a szemléleti látszattanról. A hazai rajzoktatás ügyét buzgalommal szolgálta.

MOLNÁR FARKAS ÉPÍTÉSZ. Molnár Farkas építész-mérnök, 32 éves, pécsi születésű. Tanulmányai elején festéssel foglalkozott. Bejárta Közép-Európa legfontosabb kultúrterületeit. A természetben és a szabad életben kereste meg világfelfogása alapjait. Az új építéshez két út vezetett: egyikre szociális nézete indította, mellyel elfordult a dekoratívól. A másik út a természetmegismerés utáni elvont piktúrán át vezetett, a konstruktívizmus szerkezetmegoldásain keresztül. 1921-ben a Bauhausbba került. Itt mint első építész, elősegíti az átalakulást az expresszionizmusból az új szakszerűségnek nevezett korszakba. 1923-ban a magyar lapokba küldött ekkéi első hírnökei nálunk az új építésnek. Azóta minden alkalommal propagálja ezt az irányt, melynek megindítói közé számítják őt külföldön is. A frankfurti új építészeti kongresszus a mult évben Magyarország delegátusává választja.

Olgvai Viktor.
Varga Nándor rézkarca.

OLGYAI VIKTOR (1870—1929). Grafikus nemzedék nevelője a képzőművészeti főiskolán. Mint alkotóművész csak rajzlapjai és nyomtatógépei között érezte magát otthon. Sok nagyszerű rézkarcot készített. Életre keltette a Magyar Grafikusok Egyesületét, elnöke volt a Magyar Rézkarcolóművészek Egyesületének. Benső lelki vergődései sodorták a tragikus vég felé.